

O czym mówią łacińskie nazwy roślin

dr n. hum. Beata Olędzka, adiunkt

Studium Języków Obcych, Warszawski Uniwersytet Medyczny

W ostatnim numerze (LwP nr 8/2025) przedstawiłam grupę nazw powstałych w starożytności w okresie klasycznym rozwoju języka greckiego i łacińskiego.

W tym artykule zajmę się nazwami tworzonymi w okresach późniejszych aż do współczesności, w których budowie wykorzystano leksykę grecką i łacińską, tworząc zupełnie nowe wyrazy według reguł słowotwórczych języka łacińskiego. Nawiązują one bardzo często do różnych cech morfologicznych, właściwości leczniczych, miejsca występowania, długości cyklu życiowego, pory kwitnienia, koloru, smaku, zapachu czy toksyczności rośliny.

Przykłady:

Arnica montana „arnika górska”

<https://atlas.roslin.pl/plant/6386>

Nazwa rośliny wskazuje na miejsce jej występowania, głównie w regionach górskich, gdyż przymiotnik *montana* znaczy „górski”. Nie do końca zaś jasne jest pochodzenie słowa *arnica*. Może wywodzić się od greckiego ἀρνίον [czyt.: arnion] – „jagnię” lub ἀρνάκις [czyt.: arnakis] – owcza skóra, co w obu przypadkach odnosi się do charakterystycznych, jakby lekko owłosionych liści i łodygi tej rośliny, lub od greckiego παρμικός [czyt.: ptarmikos] – „wywołujący kichanie”, jako że sproszkowana roślina była dawniej często używana jako tabaka albo palona jak tytoń. Prawdopodobnie pierwsza wzmianka o tej roślinie pojawiła się w XII w. w księdze „Physi-

ca” autorstwa świętej Hildegardy z Bingen. Mniszka wymienia zioło o nazwie „wuntwurtz” lub „wolfsgeligena” jako skuteczny środek miejscowy na skaleczenia, pęcherze, wysypki, wybroczyny czy ból. Współczesną nazwę *Arnica montana* uwiecznił w XVII w. w swoim zielniku Johann Jakob von Bergzabern – znany jako Jacobus Theodorus Tabernaemontanus [czyt.: Jakobus Teodorus Tabernaemontanus] („pochodzący z górskiej osady”). Inne polskie nazwy arniki górskiej to: kupalnik górski, pomórnik górski, trank górski.

Melissa officinalis „melisa lekarska”

https://pl.wikipedia.org/wiki/Melisa_lekarska#/media

W języku greckim μέλισσα [czyt.: melissa] znaczy „pszczoła”, przymiotnik *officinalis* pochodzi od łacińskiego rzeczownika *officina* – „apteczka”. Roślina określana w starożytności jako gr. μελισσόφυλον, łac. *melisophyllum* [czyt. *melissofylon*, *melissofylum*], gr. μελισσόφυτον [czyt. *melissofyton*] lub gr. μελίκταινα [czyt.: meliktajna] występowała w średniowiecznych zielnikach jako nazwa określająca roślinę miododajną. I tu ciekawostka – w wieku XVII znana była korzenna wódka z melisy zwana „karmelitańską duszą”, ponieważ wytwarzali ją paracyści karmelitanie. Jej receptura owiana była tajemnicą. Wierzano, że: chroni przed złymi urokami, uśmierza migreny, zapobiega podagrze, katarom, bólom brzucha, hysterii, dusznicy, krzywicy, kołataniu serca, a nawet przywraca młodość. Inne polskie nazwy melisy lekarskiej: rojownik, pszczelnik, matcze ziele, cząberek, starzyszek.

Piśmiennictwo i źródła internetowe:

1. Paczuska A., *Zielnik klasztorny*, Warszawa 2018.
2. Rejewski M., *Pochodzenie łacińskich nazw roślin polskich*, Warszawa 1996.
3. *Słownik grecko-polski* pod redakcją Zofii Abramowiczówny, T. I-IV, Warszawa 1958.
4. *Słownik łacińsko-polski* pod redakcją Mariana Plezi, T. I-V, Warszawa 1979.
5. <https://klaudynaheba.pl/zielnik/arnika-gorska/> [dostęp: 1.09.2025].
6. https://www.avogel.ch/en/plant-encyclopaedia/arnica_montana.php [dostęp: 1.09.2025].